

A Bükk-hegység szélárnyékában

Függőleges falú fehér szirtek, komor bükk katedrálisok, borókások borította töbrök, dolina szaggatta hegyi kaszálók. Kiterjedt vadvirágos rétek, boksák és mészetők, vadregényes barlangok, árnyas szurdokok és nyáron is jéghideg karsztforrások, melyekből zúgó patakok folynak a sötétlő völgyek mélyén. Ez — nagyon tömören — a „Bükki romantika”, amely mindenkit megérint, aki a szűkebb értelemben vett Bükk hegység tájain vándorol.

Persze a fennsík őrt álló köveit ostromolva és a hegység központi tömegének varázslatos világát járva, a Bükk hegylábi peremének értékes kistájain gyakorta egyszerűen csak átutazunk. Pedig ezek a központi hegytömeg „szélárnyékában” megbúvó területek több figyelmet, értőn kutató tekinteteket érdemelnének.

A szinte falként emelkedő Bükk-fennsík meredek leszakadású északi oldalának közvetlen közelében – helyenként csak egy patak völgynyi távolságra – kiterjedt erdőségekkel borított, szelíden hullámzó hegyvonulatok húzódnak a látóhatárig.

A lágy formákkal jellemzett táj középpontjában, a kisfennsíki Látó-kőről is szemünkbe tűnő, mégis alig hivatkozott, de annál hívatottabb Lázberci-víztároló áll. Egy tó az erdő borította hegyhalmok közepén. Ember alkotta víztükör, mely mégis belesimul a tájba és feledtetni velünk születésének körülményeit. Az Éles-kő gerince által két ágra osztott mesterséges 77 ha-os tavat, 1967 és 1968 között hozták létre, az akkor még jelentősebb iparvidéknek számító Sajó-völgy ivóvíz ellátására. A Bán- és a Csernely-patak völgyzárógátas felduzzasztásával, 18 méter legnagyobb mélységű, 6 millió m³ vizet befogadó víztároló jött létre, amely a Kiskörei tározó megépítéséig az ország legnagyobb ilyen létesítménye volt.

Az alapvetően ipari célok ellenére a mesterséges tó tájképe csodálatos, hiszen a Malom-hegyese, az Éles-kő és a Fekete-kő meredeken leszakadó, erdő borította hegyoldalai között fekszik.

A víztároló közvetlen környezete már a létrehozás után fokozottan védett területnek számított, mivel ivóvízbázist jelent. A víztároló környezetét a hazánkban alig ismert nevű Upponyi-sziget-hegység devon és karbon korszakából származó igen idős üledékeiből felépülő hegyek alkotják. A tározó északnyugati végét az Alsó-völgy bejáratát alkotó Upponyi-szoros foglalja el. A vadregényes völgy, ugyan alig 500 méter hosszú, de kicsiségében is erdélyi tájakat idéz. A Tordai-hasadékra emlékeztető „S” alakú szurdok, tektonikus törések mentén, vastagpados,

gyűrt, kissé átkristályosodott karbon kori mészkő rétegekben (az ún. upponyi formációban) a Csernely-patak eróziója nyomán alakult ki. Érdekessége, hogy a völgy két oldala egészen eltérő morfológiai képet mutat, hiszen déli oldala csaknem függőleges leszakadású mészkőfalakból, míg az északi kopár, karsztos karmezők sorozatából áll. Az itt

képződött kisebb barlangfülkékből jégkorszaki állatok csontjai kerültek elő a múlt századi régészeti ásások során. A szurdok sajátos domborzati adottságaiból eredően, környezetétől eltérő mikroklíma alakult ki, amelynek köszönhetően számos botanikai értéket fedezhetünk fel a sziklás oldalakon. A száraz sziklagyepre jellemzően a pozsgásnövények szép számban fordulnak elő, különösen a kövirózsa és varjúháj félek uralkodóak, de néhány jégkorszaki reliktum is fennmaradt a kötőrőfű félek családjá közül.

Uppony községtől nem messze található Kőbolic-tetőtől keletre fekszik a Damassa szakadék. A Kőbolic-tetőről északkeleti irányba tartó vad vízmosásban a vulkanikus eredetű andezit kőzet szokatlan típusú megjelenését láthatjuk. A lezúduló heves csapadék nyomán kialakuló záporerózió, alámosta az alapvetően homokos, márgás meredek domboldalakat és ebből az anyagból szakadtak ki, az ide lazán beágyazott lávablokkok, melyek alátámasztásukat elvesztve a vízmosás aljára zuhantak le. A völgytalpat beborító hatalmas sziklablokkok látványa különleges hangulatot kölcsönöz a meredek oldalak miatt amúgy is félhomályos horhosnak. Az elzártság nyomán kialakult hűvös és nedves mikroklíma számos botanikai és zoológiai reliktumot rejt.

A teljesség igénye nélkül felsorolt tájképi, geológiai, hidrológiai és botanikai értékek egyértelmű bizonyítékai, hogy érdemes felkeresni és nyitott szemmel bejárni e vidéket, a Bükk „szélárnyékban”. Hiszen gyakran hajlamosak vagyunk a nagy látványosságok mellett, nem észrevenni hazai erdőtájaink sokszínű arcait.

Nagy László
Fotó: **Gojkó Iván**